

Glin e fier fan parada

Il Museum sursilvan Cuort Ligia Grischa a Trun muossa il mument in'expoziun cun lavurs d'Andrea Alig e Fis Guldimmann. En lur luvratoris ell'antieriura casa da scola a Zignau han els schaffiu 45 ovras ord glin e fier. Communablamein fan ellas ina fetg biala parada ellas localitads dil museum.

HANS HUONDER/FMR

Igl ei buca l'emprema ga che *Andrea Alig e Fis Guldimmann* ein da veser ad in'expoziun. Mo igl ei l'emprema ga ch'els exponan persuls. La scolasta da lavur ed igl installatur da scaldaments ein pilver buca nunenconuschents ella scena digl art: Andrea Alig per sias particularitads cun textilias e Fis Guldimmann per sias sculpturas surtut ord fier. El Museum sursilvan Cuort Ligia Grischa a Trun dattan els il mument in'investa en lur lavurs dils davos meins. Sculpturas ord fier paradeschan sper textilias da glin. Ina cumbinaziun fascinonta, surtut era per quei ch'entgins materials – sco per exempel aur – meinan d'ina ovra en l'autra. L'expoziun cuoza entochen la fin d'october 2025 ed ei era cumbinada cun in workshop (mira box).

Duas differentas direcciuns

«Magari mirein nus in a l'auter sur la schuiala, mo da principi lavura mingin da nus en siu atelier», dian Andrea Alig e Fis Guldimmann ch'ei era ligai persunalmein. Els vivan, mo era lavuran ella casa da scola veglia a Zignau. Spert constateschan omisdus lu era: «Fier e textilias van pein aprau in cun l'auter.» Che quei ei facticamein aschia, muossa lur expoziun el museum. Quei malgrad che Fis Guldimmann nezegia sia savida professionala per bugler ed Andrea Alig si'expertscha per luvrar cun guila. Mo ina parallela comunabla ha lur artisanadi tonaton: Igl egl per objects che raquantan historias.

Respect dalla lavur dils perdavons

Bein enqual cozza, bissacca ni blaha da fein da glin ha anflau la via el rumien ils davos onns e decennis. Quei fuss probabel era succediu cun textilias che Andrea Alig expona a Trun: «Cheu san ins veser teila da glin da mia parentella a Sursaissa ni lu era dalla claustra da dunnas a Stans. Quei ei teila da glin ch'ei per part entochen 200 onns veglia. Biars mauns ein stai vid quella, seigi al taler ni duront lavar ella. Ch'ieu less mantener quella teila e luvrar cun ella duei era respender miu respect per la lavur da nos perdavons.» La scolasta da lavur ch'ei carschida da si Turig e che ha ragischs familiaras a Sursaissa nezegia quella teila per cumbinaziuns bein cusidas ina en l'autra. Mo lu era per accentuar ina part ni l'autra, per exempel cun aur. Schegie che la lavur vid la teila da glin veglia ei la predilecziun d'Andrea Alig, lavura ella era cun auters materials. Aschia ein per exempel da veser ella Cuort Ligia Grischa caltscheuls ord fildiom ni ina lavur ord plastic en fuorma

Andrea Alig e Fis Guldimmann en lur expoziun comunabla el Museum sursilvan Cuort Ligia Grischa a Trun. FOTO HANS HUONDER

Luvratori per affons

Mesjamna, ils 17 da settember 2025 dallas 14.15 entochen las 16.15 porschan *Andrea Alig e Fis Guldimmann* in luvratori per affons cul tema fier e textil el Museum sursilvan Cuort Ligia Grischa a Trun. Las lavurs che vegnan fatgas dils affons vegnan exponidas el museum dumengia, ils 26 d'october 2025. Annunziads d'affons sur nov onns ein da far entochen ils 12 da settember 2025 a museum@trun.ch ni 081 943 25 83. Cuosti: 15 francs per material. (fmr/hh)

d'ina cozza. Avon in onn ei Andrea Alig era separticipada all'expoziun «Grischo» el rom dils arranschaments da giubileum da 600 onns Ligia Grischa a Trun.

Luvrava cun fier gia da pign

A Fis Guldimmann ei la lavur cun fier praticamein vegnida messa en tgina: «Gia da pign hai jeu luvrau el luvratori dil bab a Trun. Leu zambargiel jeu empau dil tut.» Buca da far curvien ch'el ha tshercu da giuvenot ina professiun parentada, numnadamein quella digl installatur da scaldaments. Tec e tec ha el entochiat a s'interessar era pigl art, per sculpturas, pil pli ord metal. Dapi 26 onns eis el regularmein presents ad expoziuns ed arranschaments d'art. El ei s'inscuntraus cun Alois Carigiet e Matias Spescha. Aunc oz seigi Matias

Spescha in muossavia per el. Fis Guldimmann ei allura era staus engaschus denter auter vid la realisaziun dalla sculptura Ogna da Matias Spescha a Trun. En sias lavurs da bugler e sulerar las sculpturas cun aur ni era auter material sefatschenta Fis Guldimmann dil carstgau ed ell'expoziun actuala a Trun ein da veser biars tgaus en differentas fuormas, colors e materials. «Il november vargau sun jeu sedecidius da mussar tgaus a quell'expoziun e dapi lu hai jeu era luvrau en quella direcziun», di Fis Guldimmann. Aschia ei da veser ina lavur fetg fina d'in tgaun cun fildiom: «Sch'ins pren naven in da quels singuls elements, sche dat il tgaun ensem.» Mo lu era la lavur cun 52 tgaus enrammein presents ad expoziuns ed arranschaments d'art. «Quella lavur hai jeu fatg igl onn da corona. Mintg jamna in tgaun», di Fis Guldimmann.

LAAX

Fin d'jamna da 500 onns

Ils 20 d'ost 1525 ha gl'uestg da Cuera concediu alla caplania da Laax da davenantar ina pleiv independenta. Gest sin quei termin commemorescha la pleiv roman-catolica da Laax siu giubileum da 500 onns.

AUGUSTIN BEELI/FMR

Duront tshentaners e tochen viaden il 15avel tshentaner ei la cuminonza cartenta da Laax stada affliada alla pleiv gronda da Sagogn. Lur morts menavan els sil santeri dalla baselgia dalla pleiv-mumma. Gia pli baul havevan ils da Laax denton baghegiu ina caplutta. Ils 20 d'ost 1525 ha gl'uestg da Cuera, Paul Ziegler, consentiu al giavisch da fundar in'atgna pleiv. Dapi lu ein 500 onns vargai. La proxima fin d'jamna ei il punct culminont dallas festivtads. Quellas han entschiet ils 22 da zercladur 2025 cun in'expoziun el museum da Laax.

Cun uestg Joseph Maria Bonnemain

Dumengia proxima suonda il punct culminont. La pleiv commemorescha siu giubileum ensem cugl uestg da Cuera, monsignur *Joseph Maria Bonnemain*. Quel meina il survetsch divin ch'ei allas 10.00 ella baselgia parochiala da s. Gagl e s. Otmar. Varga 100 onns suenter che la pleiv era davenantada independenta han ils da Laax renovau ed engrondu quei sanctuari. Apparentamein vegn uestg Joseph Maria a tematisar en siu priedi festiv ils schabergs ord la historia e metter quels en in connex actual. Il Chor viril Laax accompogna musicalmeil il survetsch divin festiv.

Impressiun d'ina fiasta ecclesiastica: La Cumpignia da mats Laax, gl'onn 1930. FOTO MAD

Las festivtads entscheivan gia la sonda. Quella ei dedicata allas familias, a grond e pign. Il suentermezi di ei in atelier da far pupi e da scriver e la premiazion dalla concurrenza da malegiar dils affons. La sera allas 19.00 ei en baselgia ina discussiun da podi cun antieruras ed actuals funcziunarias e collaboraturs. *Erwin Ardiser e Stefanie Kälin* modereschan e fan intervistas cun sur *Peter Aregger, Paulina Arpagaus, Regula e Corsin Caduff, Gion Balzer Casanova, Natalia Gliori, sora Valentina Spescha e sur Giuseppe Venzin*. Plinavon dat ei informaziuns davart la historia ed il svilup dalla pleiv.

Ina fermada per tuts e tuttas a Schnaus-Strada

Il traffic public en Svizra ei vidlunder d'adattar sias staziuns e fermadas alla lescha davart l'egalitad da persunas cun impediments – aschia era a Glion. La populaziun dalla fracziun Schnaus-Strada giavischava che la vischnaunca risguardi lur fermada da posta. Per quei intent han els inoltrau ina petiziun alla suprastonza communal.

AUGUSTIN BEELI/FMR

«165 han suttascret la petiziun», ha *Norbert Carigiet* puntuau cun surdar al president communal la brev cullas gliestas. Quasi l'entira populaziun da Schnaus e da Strada ha priu part all'acziun politica. Per la surdada ei *Marcus Beer*, il president dalla vischnaunca llanz/ Glion, ius margis suentermezi gli fraenziun Schnaus-Strada. Buc avon casacumin a Glion, mobein sil plaz ed el liug, han ils iniziants vuliu surdar la petiziun communal cullas 165 suttascripziuns.

Buc ina lavur pintga

Il habitont da Strada *Norbert Carigiet* ha organisau la rimnada ensem cun *Rita Duff-Cavegn*. «Suenter che nus havevin udiu che la fermada digl auto da posta a Schnaus-Strada vegni buca adattada, essan nus stai surzai da reagir», ha la commembra dil parlament communal da llanz/ Glion declarau sin damonda dalla FMR. Per motifs finanzials hagi l'administraziun buca pli risguardau l'investiziun impurtonta per lur fracziun, ha ella getg vinavon.

El liug e sil plaz d'acziun han ils iniziants *Norbert Carigiet (sen.)* e *Rita Duff-Cavegn* surdau la petiziun dils da Schnaus e Strada al president communal *Marcus Beer*. FOTO AUGUSTIN BEELI

«Per ch'ellas sappien duvrar il traffic public ein persunas cun impediments, gliעד veglia sco era geniturs cun carrosschas dependents d'ina infrastruttura libra da barrieras», scrivan ils petiziunaris ella brev accompignonta alla gliesta cullas 165 suttascripziuns. La mesira architectonica alla fermada digl auto da posta, sil cunfin da Schnaus e Strada, ei lu era buca ina lavur pintga che cuosta pauc. G'entir plaz dalla fermada, culla construcziun bassa, passapei e cruschada da vias, sto vegnir inclusa en in project. «Per quei basegn, conform alla lescha federala d'egalitad da persunas cun impediments, ha la vischnaunca il dreg sin subvenziuns», gi *Norbert Carigiet*. G'iniziants dalla petiziun ei dall'opinion che habitontas e habitontas da Schnaus-Strada fetschien stedi diever dils cuors da posta e che la vischnaunca astgi buca ignorar l'impurtanza dalla fermada en lur fracziun.

Per ina societad inclusiva

Norbert Cavegn e *Rita Duff-Cavegn* rendan attent ad in exempel d'in project

che la vischnaunca ha realisau da l'autra vart dil Rein. G'onn vargau ha ella adattau la Via Santeri als basegns dil traffic. Ins ha adattau il vial, aviert ina fermada digl auto da posta e construiu d'omisdus varts dalla via passapei cun urs ch'ei sil medem nivel sco l'entradu digl auto da posta. La medema mesira architectonica drovi era la fermada Schnaus-Strada, declaran ils iniziants. Sco quei che *Rita Duff-Cavegn* atesta, ein las organizaziuns Procac Grischun e Pro Infirmis s'exprimidadas pertuecont lur petiziun, medemamein l'interpresa AutoDaPosta Svizra. Tuttas treis han vasta experientscha cullas mesiras che lubechan a persunas cun impediments d'entrar egl e sortir digl auto da posta.

«Ina fermada libra da barrieras augmenta la qualitat da viver da tuttas habitontas e habitontas da nossa vischnaunca, plinavon fuss ei in pass viers ina societad inclusiva», puntteschan ils petiziunaris supplicond da tractar ton pli spert la causa, da dumandar las contribuziuns e da realisar, conform allas normas, il project a Schnaus-Strada.